

Kristiania-forslaget

Taler
Martin Tranmæl

Dato
25 februar 1923

Sted
Kristiania

Omstendigheter
Arbeiderpartiets landsmøte, debatt om Moskva-tesene

- 1 Partifæller! Der foreligger i forbindelse med denne sak et kompleks av spørsmål, dels av indrepolitisk art, dels spørsmål som tangerer partiets forhold til Den kommunistiske Internationale. De indre-politiske spørsmål er væsentlig vor parlamentariske taktik, voldgiftsloven, kriseprogrammet og
5 enhetsfronten, og de internationale spørsmål brevet fra det utvidede eksekutivkomiteemøte i sommer, brevet efter eksekutivkomiteens møte i september og beslutningerne paa den 4. verdenskongres.

- 10 Det kan synes som om disse spørsmål er vidt forskjellige, men i grunden er der sammenheng mellom dem. Vi faar derfor se paa hvad de indebærer og trække vore slutninger.

- 15 Jeg skal se paa spørsmålene i kronologisk orden og belyse de taktiske og principielle uoverensstemmelser som er tilstede for at bringe klarhet og størst mulig ensartethet. Det tjener ikke til noget at dække over motsætningerne.

- 20 Diskussionen begyndte egentlig i april ifjor. Det første spørsmål som vakte diskussion var den parlamentariske taktik, og særlig stortingsgruppens stilling til regjeringen under trontalen. Paa partiets tidligere landsmøter har der været
20 enighet om den parlamentariske taktik. Og sidste landsmøte vedtok ingen forandring heri. Under sidste trontaledebat kom der imidlertid frem en ny tone, og det gjælder da at komme til klarhet over om den er rigtig.

- 25 I den taktikuttalelse som blev vedtat paa partiets landsmøte i 1919 heter det bl.a.:

"I sin parlamentariske virksomhet søker partiet at klargjøre de socialistiske

synsmaater, at svække kapitalistklassens politiske magt, at støtte og fremme
30 arbeidernes revolutionære kamp og den sosiale nydannelse. Landsmøtet uttaler,
at samarbeidet ved regjeringsdannelser eller forhandlinger om et saadant
samarbeide ikke maa finde sted. Stortingsgruppen skal ved forslag og votering
saa ofte dertil er anledning og ihvertfaldt under hver trontaledebat fastslaa
partiets stilling til regjeringen. Partiet holder sig adgangen aapen til at
35 proklamere valgstreik og stortingsmands-streik for at slaa tilbake eventuelle
angrep paa erhvervede rettigheter eller for at vinde nye."

Det var denne beslutning vi gik til valg paa.

40 Imidlertid traadte landsstyre sammen den 14. januar 1922 og Stortinget var
traadt sammen saa det var nødvendig at ta stilling til vor parlamentarisk taktik.

Landsstyret vedtok da følgende beslutning med hensyn til gruppens stilling til
regjeringen:

45

Landsstyret uttaler under henvisning til landsmøtets beslutning av 1919:

"Den kommunistiske stortingsgruppe staar i motsætningsforhold til enhver
borgerlig regjering. Den kan derfor ikke støtte den nuværende regjering, men
50 gruppen bør ikke være bundet til at fremsætte mistillidsforslag under
trontaledebatten. Beslutning om der bør fremsættes mistillidsvotum avgjøres av
centralstyret overensstemmende med partiets love."

Som det fremgaar herav har landsstyret ikke vedtat nogen væsentlig forandring i
55 vor parlamentariske taktik. Den eneste ændring er at det ikke fastholdt kravet
om at der skulde stilles mistillidsvotum. Derimot understrekes
motsætningsforholdet til enhver borgerlig regjering og det overlates centralstyret
at træffe beslutning om der skulde fremsættes forslag til mistillidsvotum. Der
blev imidlertid ikke noget møte i centralstyret til behandling av denne sak og jeg
60 skal ikke komme ind paa hvis feil det var. Det blev under diskussionen
fremholdt, at gruppen vilde staa sterkere om et mistillidsforslag til regjeringen
blev fremsat i forbindelse med en stor sak.

Under trontaledebatten holdt Scheflo det første foredrag, og her fremkom den
65 nye tone. I hele sit indlæg rettet Scheflo et voldsomt angrep paa høire og det var
naturligvis alle enige i, men han undlot at angripe venstre. Netop fordi der ikke

fremsattes noget mistillidsforslag hadde det været naturlig om partiets motsætningsforhold til venstre ogsaa var blit understreket i debatten. Det kunde
70 være fristende at fremkomme med citater i denne forbindelse. Ikke dette om de egtefødte barn, det kan paa en vis forsvares, men Scheflo gjør endog opmærksom paa at den tid kan komme da man maa slaa vakt om stortinget mot de kapitalistiske magter utenfor stortinget.

75 Den som trak de egentlige konsekvenser av Scheflos uttalelser var gruppens viceformand, Hornsrud, som allerede tidligere har været tilhænger av minister-socialismen. Hornsrud fandt støtte for sin opfatning i Scheflos uttalelser.

Overfor streikende arbeidere har en regjering Gunnar Knudsen, en regjering
80 Otto B. Halvorsen, ja ogsaa en regjering Otto Blehr optraadt paa akkurat samme maate. Det er en falsk illusion at tro at de borgerlige regjeringer optræ forskjellig her. Kapitalistklassen kan være vel fornøiet med Otto Blehr som statsminister, men det kan ikke arbeiderklassen være. Det gik ogsaa slik under debatten at Five kunde optræ og betegne kommunisterne som pyntelige folk.

85 En trontaledebat som forløp saaledes for en kommunistisk gruppe er ikke noget lovende. Det var bare Sæter som gav uttrykk for de gamle, kjendte toner. Man hvad skedde? Jo efterpaa er det Sæter som tages i skole i gruppen og ikke de andre. Man vil kanske spørre: Hvor var centralstyret? Det var imidlertid centralstyret og landsstyret som paa forhaand hadde fattet de beslutninger som
90 gruppen ikke bøiet sig for, og under debatten kunde jo centralstyret ikke gripe ind.

Vi maa være klar over at der her foreligger et nyt syn paa parlamentarismen og vi faar derfor avgjøre hvad der skal være fremtidens linje. Scheflo foretar sig ikke
95 noget uten at han har en mening med det, og der er ogsaa senere fremkommet andre ting som viser, at det er linje i dette. Vi har Ræstads interpellation. Her bidrog vi til at forene en av venstres og høires førere og trak interpellationen tilbake paa en maate som var svækkende for os. Dernæst hadde vi voldgiftsloven. Hvis man ønsket en voldgiftslov ifjor burde det ligget nær at ta forslag om dette
100 op paa landsmøtet. Hvis saken var blit tat op paa landsmøtet ifjor vilde partiet ha kunnet ta spørsmålet op og avgjort det alene. Saken blev reist i centralstyret, hvad der selvfølgelig var rigtig, men den blev ogsaa reist i stortingsgruppen. Centralstyrets flertal utalte sig mot voldgiftsloven, og jeg fik i opdrag som partiets repræsentant i sekretariatet at bekjempe loven. Men der var andre
105 centralstyremedlemmer - Scheflo og Halvard Olsen - som var fanatiske

motstandere av centralstyrets beslutning, og som derfor bekjæmpet partiets standpunkt. Partiet kunde ikke ta ansvaret for at stemme for loven og skjøt avgjørelsen over til landsorganisationen. Det fandt ikke at kunne ta ansvaret for at fremtvinge en økonomisk konflikt paa trods av fagorganisationen. Partiets medlemmer var saa indenfor denne med paa at fremtvinge voldgiftsloven.

Dette viser en ny vurdering av de økonomiske kræfter og en overvurdering av det politiske arbeide. Resultatet var kanskje blit daarligere - uten loven, men klassen ville ha staat bedre. Det er en feil at vike undav ved en slik anledning som den vi hadde ifjor vaar.

Under behandlingen av bank og skattesaker hadde vi ogsaa en sterk følelse av at vi stod overfor noget nyt og fremmed, men her var partiet med og traf avgjørelsen.

Kriseprogrammet maa sees under samme synsvinkel. Det blev dog vedtat av partistyret som saaledes har ansvaret for det. Svakheten ved kriseprogrammet var at det ikke var klart og enkelt nok. Det var imidlertid ikke selve kriseprogrammet, men dets utnyttelse man reagerte mot. Utnyttelsen viste nemlig en underkjendelse av industri-arbeidernes organisation. Vi er alle for at partiet skal vinde landarbeiderne, skogsarbeiderne og fiskerne, men under diskussionen om kriseprogrammet sas man tydelige forsøk paa at svække industri-arbeidernes - fagorganisationens - stilling. Og det er dog de som maa være kjernen i et kommunistisk parti.

Dernæst kommer vi ind paa de spørsmål som er reist av Internationalen. Man forstod ogsaa hos os selve tanken i enhetsfronten, men motsætningerne opstod da det gjaldt spørsmålet om den nationale tilpasning av enhetsfronten. Vi har et stort parti som staar i samarbeide med Arbeidernes faglige landsorganisation. Derved staar vart parti i organisationsmæssig samarbeide med hele den organiserte arbeiderklasse i dette land. Utenfor vort parti staar omtrent ingen organiserte arbeidere. De høiresocialistiske arbeidere finder vi i fagorganisationen, saa ved vaart partis samarbeide med fagorganisationen har vi indiflydelse paa hele arbeiderklassen. Vi hadde derfor ingen interesse av at være med paa en tillem্পning av enhetsfronten som vilde føre til anerkjendelse av det socialdemokratiske parti - en anerkjendelse som dette parti imidlertid hadde bruk for. Naar det derimot forelaa konkrete saker var forholdet et andet. Det som laa til grund for de synsmaater som førtes ifjor gik ut paa en forflatning av

partiets synsmaater for at faa tak i masserne. Senere er enhetsfronten bragt i anvendelse under ordførervalgene og naar det gjaldt demonstrationen mot besættelsen av Ruhr, men da var det ingen motsætningsforhold indenfor vort parti. Det er ikke enhetsfront at gaa til samarbeide med høieresocialister og syndikalister uten program, men naar vi stod overfor konkrete spørsmaal var stillingen en anden. Den stilling centralstyre-flertallet her har indtat er konsekvent og rigtig.

Det næste spørsmaal som kom op var de saakaldte samlingsartikler i "Social-Demokraten". De vakte ikke strid blandt arbeiderne, men der blev søkt at lægge noget andet i artiklerne end hvad de indeholdt. Det var "Social-Demokraten" om at gjøre at faa vite hvor langt høiresocialisterne vilde gaa, men dette blev forkludret ved at man forsøkte at misbruke artiklerne mot "Social-Demokraten".

De sidste teser fra Internationalen gaar ut paa at gjøre det kommunistiske parti til et masseparti. Vi er glad for hvert medlem vi faar ind i rækkerne og hvis det kommunistiske parti skal bli et virkelig masseparti maa det ta de bedste arbeidere fra de høiresocialistiske partier. Der findes ogsaa her i landet arbeidere som ikke er forskjellige fra os her, særlig i Østfold, som vi maa kunne vinde fra høiresocialisterne. Det vil styrke vort parti. Det har aldrig været tale om at forene vort parti med det høiresocialistiske parti. Samlings-artiklerne gik ut paa at styrke vort partis stilling.

Det var aabenbart allerede i høst at det gjaldt at reise en sterk opinion mot centralstyre-flertallet og "Social-Demokraten" og de som samlet sig om vore synsmaater. Og det var paatagelig at angrepene stammet fra samme kilde. Saa har vi K. J.- spørsmålet. Her "slog man paa sjækerne, men mente mærra." K. J. er ikke noget stort spørsmaal, men fordi K. J. er en dygtig journalist har han betydning for vort parti. Han skriver altid under signatur og det er ingen som tar det han skriver som uttrykk for partiets opfatning, det staar for hams egen regning. Men der var dem i partiet som hadde bruk for K. J.s artikler og saa fik vi kampagnen. Det var en systematisk agitation som blev reist og den kulminerte i septemberbrevet fra eksekutiven.

Av alle de dokumenter vi har faat fra Internationalen er september-brevet det mindst begrundede. Det maatte opfattes, ikke alene som Internationalens syn, men som en partitagen i vor indre strid, og maatte bidra til at skape endnu større

185 uoverensstemmelser. Saa fremkom der artikler om at Internationalen var i fare. Disse artikler kunde bare svække Internationalens stilling hos os og forberede brudd med Internationalen. Det var tale om at jeg skulde være medlem av delegationen til verdenskongressen, og jeg er blit angrepet for at jeg ikke reiste. Naar jeg ikke ønsket at reise var det av flere grunde - dels septemberbrevet, dels
190 arbeide her hjemme. Efterat jeg i septemberbrevet uten nogensomhelst forutgaaende undersøkelse var blit karakterisert paa den maate som der skedde, kunde jeg ikke møte som partiets repræsentant med nogen autoritet. Og jeg mener at vore repræsentanter paa verdenskongressen skal repræsentere partiet og ikke enkelt-personer. Dernæst kom at vi hadde en række saker herhjemme,
195 organisationsspørsmålet stod foran sin avsluttende forberedelse i landsorganisationen, kommunevalget stod for døren og vi hadde mange andre aktuelle og viktige saker. Dette var grundene, hvorfor jeg ikke ønsket at reise til Moskva.

200 Det var ganske naturlig at vi som medlemmer av Zimmerwald sluttet oss til den 3. Internationale da den blev dannet. Men vor tilslutning til den skedde ikke betingelsesløst, men betingelsesvis. Derfor sa vi i 1919 at vi tok endel forbehold. Det var paa dette grundlag vi meldte os ind, og det var paa det grundlag vi bekræftet vor indtræden i 1920.

205 I den indstilling som forelaa for sidste landsmøde og som blev vedtat av dette er det nærmere utformet paa hvilket grundlag landsmøtet vedtok beslutningerne paa den 2. kongres. Vi fik anledning til at beholde vort kollektive medlemsskap og vor uttalelse om forholdet til fagbevægelsen blev forelagt Sinoviev som
210 erklærte sig fuldt ut enig med sentralstyrets flertal.

Vore præmisser - de saakaldte reservatianer - blev godtat av landsmøtet. Jeg hørte at partiets formand uttalte en beklagelse over de forbehold vart parti har tat. Hvis Stang hadde kommet med disse beklagelser paa forrige landsmøde er
215 dat ikke saa sikkert at vi hadde gaat saa smertefrit gjennom tesedebatten. Den indstilling som vi forela for sidste landsmøde var en faktisk forutsætning for vort fortsatte medlemsskap i Internationalen. Derom forelaa der ingen delte meninger mellem repræsentanterne paa landsmøtet. Beslutningerne paa den 3. verdenskongres vakte ikke synderlig strid. Vi burde ha behandlet disse
220 beslutninger men det landsmøde som var berammet til behandling av dem blev utsat efter paalæg av Internationalen.

Vi fik ingen forhaandsmeddelelse om de spørsmål som skulde behandles paa
225 det utvidede eksekutivmøte. Hvis vi hadde faat det vilde vi ha sendt en fyldigere
delegation dengang. Og der vilde paa forhaand ha været foretat en nøiagtig
prøvelse av de saker som skulde op. Dette er ogsaa uttryk for den nye
centralistiske aand, den aand som gaar ut paa at man ikke gir sig av med at
undersøke sakerne før man er med paa at træffe beslutninger i meget vigtige
230 spørsmål.

Det var ingen som ønsket eller hadde tanke paa brudd med den 3.
Internationale før den 4. verdenskongres' beslutninger forelaa. De
beskyldninger som før den tid fremkom var aldeles grundløse. De som reiste
235 denne agitation var selv med at skape en irritation og gjorde derved sit til at
forberede det som indtraf senere.

Det som karakteriserer den 4. verdenskongres' beslutninger er den utvidede
centralisme. At der virkelig er kommet noget nyt her fremgik av Sinovievs tale
240 ved kongressens avslutning, av Eberleins tale og av Ernst Meyers artikler. Nu
skal eksekutivkomiteens medlemmer ikke utsees av de nationale partier men
vælges av kongressen og i statutterne paalægges det repræsentanterne ikke at
komme til kongressen med bundne mandater. Den 5. verdenskongres vil gaa
videre - det kan man være sikker paa - hvis der ikke reises en kraftig protest mot
245 den stramme - centralisme. Det er givet at vi staar overfor nye spørsmål. Dette
er oppe ogsaa i andre land. Vort svenske broderpartis landsstyre har saaledes
med 13 mot 2 stemmer vedtat en uttalelse som gaar i samme retning som den vi
har fremlagt. Vi har her i landet allerede faat føle den sterke sentralisering av
magten. Vi kunde nu ha været kommet et halvt aar paa vei mot omlægningen av
250 vort partis organisation, dersom vi hadde faat landsmøte i høst. Partiets
centralstyrtre er svakt, desværre, derfor hadde det av flere partimæssige grunde
vært nødvendig at holde landsmøtet. Beslutningen om at utsætte dette blev
fattet uten at der var konferert med os paa forhaand og uten begrundelse. Paa
verdenskongressen blev der tat op en række spørsmål, saaledes en appel fra
255 Halvard Olsen, uten at den var sendt ind gjennem partiet. Paa samme maate
blev der fattet beslutning i K.J.- saken, en beslutning som bidrog til at
vanskeliggjøre en løsning av partistriden. Vi bad om at faa en delegation hit efter
verdenskongressen, men det fik vi ikke. Hadde vi faat det vilde meget være
vundet. Det viste sig ogsaa da Radek var her, at der kunde opnaaes et
260 kompromis som har skapt ro. Vi ser og centralismen i beslutningen om at der i
"Mot Dag"s redaktion skal vælges en kontrol-redaktør i forstaaelse med

eksekutivkomiteen. Paa et møte i Trondhjem trak jeg konsekvensen av denne beslutning, og pekte paa hvilken rolle denne beslutning ville spille overfor vore
265 større partiaviser, men man vilde ikke høre tale om de lokale konsekvenser her.

Siden nytaar har vi i centralstyret hat tilstede et par repræsentanter for eksekutivkomiteen. Vi har ikke noget imot at eksekutivkomiteen er repræsenteret i vort centralstyre, men maaten hvorpaa dette skedde denne gang er anderledes
270 end tidligere. Det skulde ha været konferert med centralstyret paa forhaand om denne repræsentation, men man har bare sendt et par mand som er tilstede og som, naar de anser det nødvendig, griper ind i centralstyrets behandling av sakerne. Man faar en følelse av at man sitter under administration.

275 Det er disse nye centralistiske tendenser i forbindelse med en opportunistiske politik og forholdet til fagbevægelsen som foranlediget centralstyrets flertal til at fatte sin beslutning av 21. december. I denne beslutning uttales det, at vi efter beslutningerne paa den 4. kongres ikke kan bli staaende i Internationalen, men vi anerkjender den fremdeles som den eneste politiske Arbeider-internationale
280 som Det norske arbeider parti vil samarbeide med, og Internationalens grundsætninger anerkjendes helt og fuldt som rettesnor for partiets politik.

Dette betyr ikke brud med Internationalen, men en organisationsmæssig omgruppering som vil gjøre vort partis stilling friere og styrke partiet.

285 Spørsmålet om vi vil staa i et andet organisationemæssig forhold til Internationalen er spørsmål som kan behandles, men det var ikke mulig, at behandle dette mellom jul og nytaar. Der blev reist en pogrom-stemning som umuliggjorde enhver saklig diskussion.

290 Centralstyreflertallet fremla paa landsstyrets møte i januar en indstilling, hvori det nærmere begrundet den beslutning som det fattet 21. desember. Av de uttalelser Radek fremkom med i dette landsstyremøte fremgik det tydelig, at vi ikke kan staa i Internationalen paa de samme betingelser som vi vedtok i 1921.
295 Det foreligger derfor en ny situation paa dette landsmøte.

Der var vistnok ingen av cenralstyrets flertal som fandt Radeks erklæring helt tilfredsstillende, men slik som diskussionen var før omkring nytaarstid var der en fare for at partiet skulde sprænges. Hensynet til vaarens kampe virket ogsaa
300 derhen at vi stemte for. Der ligger en væsentlig garanti i Radeks erklæring idet

han uttaler, at avgjørelserne først skal træffes efter omhyggelig studering av meningsdivergenserne. Deri ligger en stor betryggelse. Det som har svækket Internationalen mest er kanskje de meddelelser som er gaat underhaanden, og
305 som har ført til at Internatiomalen er spillet ut i indre spørsmåal. Dette skulde vi være garantert mot efter Radeks erklæring i landsstyret.

Centralstyrets flertal har ikke dermed opgit sin mening, men det søker at komme til enighet av hensyn til partiet. Det stillet som forutsætning herfor at
310 partiet kunde opretholde sidste landsmøtes beslutning om den demokratiske centralisme. Denne forutsætning blev tiltraadt av 5 av landsstyrets medlemmer slik at stillingen blev 12 mot 12. Paa den ene side stod de som betingelsesløst sluttet seg til Radeks forslag, paa den anden side de som betingelsesvis sluttet sig til.

315 Der blev ogsaa enighet i spørsmålet om den norske resolution. Hovedspørsmålet er det individuelle medlemsskap. Da internationalen stillet dette som en uavviselig betingelse bøiet alle sig for det. Radek gav ogsaa her forsikring om at dersom der trængtes længere tid til gennemførelsen vilde
320 Internationalen indrømme det. I dette som i de andre av disse spørsmåal er der heller ikke senere reist indvendinger fra noget hold inden flertallet.

De andre saker: K. J., "Mot Dag" osv. er underordnede spørsmåal, hvor der blev opnaadd kompromis, og det var godt at disse mindre saker blev bragt ut av
325 verden fordi de ofte kan vokse til store stridsspørsmåal.

De indstillinger landsstyret fremlægger er naturligvis ikke bindende før landsmøtet har godkjendt dem gjennom sine avgjørelser. Hvad vi kan slaa fast er, at der ikke paa noget møte er optat forslag som gaar mot landsstyrets
330 enstemmige indstillinger. Det samme gjælder i pressen. Men naturligvis er tilslutningen til landsstyrets indstilling blit git paa forskjellige præmisser. Enhet er ikke det samme som enighet. Overfor den store avgjørelse: spørsmålet om medlemsskapet i Internationalen og den norske repræsentation er det enstemmighet. Det som er kommet til senere og som gaar videre er Kristiania-forslaget. Det er et forslag som er begrundet i de forskjellige opfatninger som er
335 tilstede. Det tar sigte paa at dra frem de aktuelle spørsmåal som er oppe. Vi har tesarne og vi har forslaget til principuttalelse fra landsstyret, men Kristiania-forslaget tar sigte paa de aktuelle spørsmåal.

I Kristiania-forslagets punkt 1 slaaes det fast at tyngdepunktet i bevægelsen skal ligge i de økonomiske organisationer. Alle erklærer sig teoretisk enig heri. Men naar man tænker paa hvorledes den økonomiske kamp er kommet i bakgrunden i den sidste tid er det nødvendig at der sies fra. Partiets medlemmer maa selv
345 være med at bygge op sin organisation. De nye samfundsorganer som maa til under gennembruddet til et arbeiderstyret samfund maa forberedes. Punkt 1 er præmisserne for forslaget punkt 2, som gir uttryk for den samme opfatning som er uttrykt i de parlamentariske teser av 1920. Vor gruppe i stortinget skal ta op agitationen for vore saker og stille forslag som klargjør partiets vilje. Et
350 væsentlig spørsmål for os er at det parlamentariske arbeide underlægges den organisationsmessige linje. Derfor tar vi avstand fra den opportunistiske manøvrepolitik. Manøvrepolitik er naturligvis nødvendig, men opportunistisk manøvrepolitik er utilladelig for en kommunistisk parlamentsgruppe. Det er sagt at vi skal splitte de andre. Hvilken splittelse har stortingsgruppen formaadd
355 at faa istand? Det eneste positive som foreligger er voldgiftsloven, hvor vi slog ind paa venstres linje. I bankspørsmålet, toldspørsmålet osv. har høire og venstre staat enige.

Hovedopgaven for os er at paavise motsætningsforholdet mellem os og de
360 borgerlige partier, slik at vi trækker smaakaarsfolket bort baade fra høire og venstre. Det vil være en virkelig styrkelse av vort parti. Derfor er det uriktig at si at det er en væsensforskjel mellem venstre og høire. De er reaktionære i bund og grund begge to. Om vi kommer op i en storstreik til vaaren tror da nogen at Blehrs regjering vil optræ anderledes end en høireregjering. Fastslaar vi først alt
365 venstre er bedre end høire vil det bidra til at smaakaarsfolket holder fast ved venstre og hindre dem fra at slutte sig til os.

Der foreligger i dette spørsmål et forslag fra mindretallet, men det gaar ikke ind paa selve saken. Er man enig i den politik som er ført faar man si fra. I det sidste
370 har vor stortingsgruppe ført en skjærpet taktik ogsaa overfor venstre, men her gjælder det om ogsaa at trække linjerne op for fremtiden.

Vi staar nu overfor omlægning av organisationsformen til individuelt medlemsskap. Det gjælder da at faa fastslaat hvor bestemmelsesretten skal ligge.
375 Vi fastslaar i punkt 3 at den skal ligge hos medlemmerne. Nu bygger partiet paa fagforeningerne. Dette forhold vil forandres ved overgangen til individuelt medlemsskap og vi har derfor fundet det nødvendig at fastslaa at ledelsen ikke skal ligge hos intellektuelle eller halvintellektuelle. Der er nemlig en fare for at

380 disse halvstuderte som skriver og snakker folk i svime kan faa den avgjørende indflydelse. Ledelsen maa kontrolleres av medlemmerne. Partiet maa derfor bygge paa tillid ikke paa lydighet. Den jernhaarde disiplin kan føre til kadaver-disciplin. Det er en ny verden vi her møter og den kan bli en fare for hele den revolutionære bevegelse. Det princip vi her vil ha fastslaa vil vi ogsaa ha gjort
385 gjældende i forholdet til Internationalen. I spørsmålet om medlemsskapet i Internationalen og verdenskongressens beslutninger er der enstemmighet. Men til sommeren skal Internartionalens 5. kongres holdes og derfor maa vi ta spørsmålet op om vor stilling til en videre utvikling av centralismen.. Vi er enig om at Internationalens magt bør være absolut hvor det gjælder internationale
390 spørmaal og det samme gjælder nationale spørmaal, som peker ut over det nationale partis ramme. Men hvis Internationalen skal blande sig ind i rent indre spørmaal vil det bare skape unødig irritation og utrydde det selvstyre som er absolut nødvendig for de nationale partier. Vi vil ogsaa arbeide for at de nationale partier selv skal faa vælge sine repræsentanter i eksekutivkomiteen.

395 Paa sidste landsmøde valgte vi vor mand i eksekutivkomiteen. Vi burde ogsaa kunne gjøre det nu. Centralstyrret ville helst ikke ha uttalt sig om saken, men overlatt det til landsmøtet. Men da vi fik besked fra delegationen om at valget skulde foretages av kongressen og gik ut fra at det maatte vælges en mand som
400 kunde bo i Moskva foreslog vi Haakon Meyer som repræsentant og Alfr. Madsen som varamand. Hadde vi staat frit vilde vi kanskje heller ha foreslaat Madsen som har en længer fortid i partiet og som staar i bredere kontakt med store arbeidermasser. Naar vi ikke foreslog Scheflo, saa var det ikke fordi vi personlig hadde noget mot ham, men fordi vi mente det hadde betydning at
405 centralstyrets flertal var repræsentert i E. K. Og vi trodde ogsaa at E. K. ønsket dette. Kongressen vilde imidlertid ikke akseptere Meyer som repræsentant, og heller ikke Madsen, den tok Scheflo. Dette er en utvikling som er farlig og vi bør vække motion om at faa tilbake den gamle ordning.

410 Endelig er det stillingen til fagbevægelsen. Paa sidste landsmøde vedtok vi en beslutning hvori det fastsloges at forholdet mellem fagbevægelsen og partiet skulde være bygget paa tillid og likestillethet. Partiet bør ikke opkaste sig til overhersker over fagbevægelsen. At gjøre sekretariatet til en partiinstans er farlig baade for partiet og for fagbevægelsen.. I E. K.s brev heter det at alle
415 partimedlemmer skal være fagorganiserte, men desuten at de i alle spørmaal skal handle efter partiets direktiver uten dog at bryte den faglige disiplin. Dette er betænkelig, naar man vet at der i partistyret ogsaa sitter ikke fagorganiserte.

420 Under diskussionen om Kristiania-forslaget er der fra motparten først blit
fremlagt en uttalelse som senere er trukket tilbake og desuten et motforslag,
men det kom paa et meget sent stadium. Det er beklagelig at der ikke er stillet et
utformet motforslag fra mindretallet. Der maa jo tages standpunkt. Det har
været sagt at Kristiania-forslaget stammer fra grumsede kilder, som vil ha brudd
425 med Internationalen. Det faktiske forhold er at det er vedtat i Kristiania
arbeiderpartis representantskap, som er en arbeiderforsamling likesom denne.
Tiltrods for at motparten ikke har villet diskutere forslaget, viser det sig av
valgene til landsmøtet at der er et flertal bak det utover landet, og likeledes av
fraktionsmøtet her igaar, at der er et flertal for forslaget paa landsmøtet.

430

Paa de møter vi har hat har jeg mest snakket om de indrepolitiske forhold, mens
Schefflo væsentlig har talt om det russiske partis erfaringer. Det kan naturligvis
være nyttig, men en ting har det russiske parti alltid forstaat, nemlig at indrette
sig efter de givende forhold til enhver tid, og det bør ogsaa vi lære.

435

Det som imidlertid er det viktigste er den aandretning, som er kommet frem i
denne strid. Paa den ene side staar vi som bygger paa medlemmerne, paa den
anden side dem, som vil organisere partiet ovenfra centralistisk, som holder paa
kirketugte og fordømmelsespolitiken. Naar alle kommunistiske partier utenom
440 de russiske staar svakt, skyldes det sikkert i første række metodene. De
socialdemokratiske partier er store, men de er kolosser paa lurføtter. Naar de
kommunistiske partier er svake, skyldes det den aand som herhjemme er mest
levendegjort ved redaktøren av partiets tidsskrift, Arvid Hansen. Jeg tror
mindretallet har været litt letsindig her. Mange av dem har ikke villet diskutere
445 sakerne, men de kommer nok til engang at havne i opposition mot kirketugten,
og da vil de bli møt med sine egne vaaben: ingen uro i partiet!

Jeg vil henstille til representanterne at dømme om det som skiller og la det faa
uttrykk i en votering. Paa den ene side har vi dem som vil ha et saa stort parti som
450 mulig, og derfor vil ha en stram taktik. Paa den anden side dem som legger
hovedvegten paa at skape et ensartet kommunistisk parti, et lite parti, hvor
manøvretaktikken naturligvis spiller den største rolle.

Det staar her to opfatninger mot hverandre. De som er enige i Kristiania-
455 forslaget og samtidig vil stille sig helt loyal paa landsstyrets grund bør stemme
for dette. Skulde der mot formodning ikke bli flertall for Kristiania-forslaget,

forbeholder vi os at opta punkt 2 som motsætning til landsstyrets mindretals indstilling om den parlamentariske taktikk.

460

Det tror jeg vi alle bør være enige om, at det at dække over motsætningerne ved enstemmige beslutninger er verre end alt. For de beslutninger som fattes bøier vi oss naturligvis alle, men vi skal ikke trække skindfælden over hodet og late som om der ingen motsætninger er. Vi maa skape mulighet for enhet efter landsmøtet derved at landsmøtet sier fra om sit syn paa saken. Det gjælder ikke her for eller imot partiet, for eller imot Internationalen, men for eller imot de saker som foreligger til avgjørelse.

465

(Tranmæls foredrag blev hilst med langvarig bifald.)

470

Kilde

Det norske arbeiderparti. Protokol over forhandlingene paa det 26. ordinære landsmøde. Kristiania, 1923, s.15-25.

Emner

Foredrag, Partipolitikk

475

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/kristiania-forslaget>

480

485

490

495